

Nr 218.

Av herr förste vice talmannen **Magnusson m. fl.**, om disponerande av viss del av anslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till lindrande av svårigheterna för barnrika familjer.

Levnadskostnadernas stegring har försatt de stora familjerna i jämförelse med andra i särskilda och växande svårigheter. De ha alltid haft en jämförelsevis trång ekonomisk marginal att röra sig inom. I det övervägande flertalet fall ha inkomsttagare med stor försörjningsskyldighet redan före prisstegringen måst underkasta sig inskränkningar, som personer i samma inkomstklass med ingen eller liten försörjningsbörda ej behövt tänka på. Sedan livsmedel, bränsle och andra oundgängliga förnödenhetsvaror nu fördyrats, nya skatter pålagts och högst halv kompensation kunnat utbetalas, har marginalen ytterligare hopträngts för de stora familjerna. Den lindring, som de i form av rabattkort å fettvaror erhålla för sina barn, så framt inkomsten ej överskrider ett visst relativt högt beskattningsbart belopp, har icke någon större betydelse för deras totalbudget, eftersom det årliga värdet per barn av rabatten kan under nuvarande ransoning beräknas hålla sig omkring 15 kronor. De nya inskränkningar, som tidsläget tvingar dem till, äro relativt vida större än för övriga medborgare i deras inkomstställning.

Det torde icke vara nödvändigt att utförligare beröra dessa de stora familjernas krisbekymmer. Envar har lätt att genom erfarenheter ur sin omgivning bilda sig en egen uppfattning härom. Utan att behöva förebringa något siffermaterial kan man fastslå, att denna verkan av kriser går stick i stäv mot den positiva befolkningspolitik, som statsmakterna bekämt sig till och under åren före kriget genom en rad samhälleliga åtgöranden av socialpolitisk natur slagit in på. Det kan icke ur samhällelig synpunkt vara rättvist, liksom det icke heller kan främja nativiteten, om krisen skärper trycket mot de barnrika. I synnerhet om prisstegringen skulle fortsätta, kan denna skärpning i många fall bli till förfång för dessa barns fysiska och psykiska utveckling. Hur stora de finansiella svårigheterna än äro, med vilka landet under krisen har att brottas, bör staten tvärtom enligt vår mening så vitt det är möjligt söka anpassa sina krisåtgärder så, att därmed ett stöd skänkes dem, som påtagit sig ansvaret för en stor barnskaras fostran och därför förtjäna samhällets tacksamma erkänsla. Ju mer komplicerad, som frågan om försörjning och uppfostran av en stor barnkull blivit i vår moderna tid, desto angelägnare måste det vara att samhället alltmer inrikta sina socialpolitiska resurser på det uppväxande släktet.

Då det för närvarande måste vara svårt att ifrågasätta en större stegring av statsutgifterna, synes oss en av krisen betingad hjälp till de stora familjerna knappast möjlig annorledes än inom den nuvarande jordbrukspolitikens ram. Både med hänsyn till redan inträffade prisstegringar och med tanke på en skärpt kris finnes anledning att undersöka, huruvida icke de på

statsbudgeten redan beviljade eller nu begärda anslagen till olika prisreglerande åtgärder, i den mån dessa avse nedsättning av konsumtionsprisen, i viss utsträckning och utöver vad som utgives för fettvarurabatter borde kunna användas till särskild hjälp åt de stora familjerna. Problemet är med andra ord att vid användningen av de konsumtionsprisreglerande statsmedlen tillse, att särskilt hårt pressade grupper härvidlag erhålla en förhållandevis större prislättnad än konsumenterna över lag. Om man inom denna ram särskilt vill bispringa de stora familjerna äro olika förfaringssätt tänkbara. Till ledning för en konkret diskussion om en dylik tillfällig lösning vilja vi här antydningssvis ange en tänkbar utväg, ägnad att tjäna det av oss framhållna syftet utan några nya statsutgifter.

För att hjälpen skulle bli effektiv borde den kunna begränsas till familjer med fler än tre barn och lämnas fr. o. m. det fjärde barnet. Därmed skulle statsmakterna även ideellt ge uttryck åt sin uppskattning av de barnrika familjerna och deras insatser. I enlighet med svensk sociallagstiftnings principer borde blott barn under 16 år ifrågakomma. Med ledning av siffror från 1936 års särskilda folkräkning torde man kunna beräkna, att antalet ifrågavarande barn i riket utöver det tredje uppgår till inemot eller omkring 125,000. Om bidragen per barn sättas till 100 kronor, skulle totalbeloppet enligt dessa beräkningar hålla sig omkring 12 miljoner kronor. (En familj med sex oförsörjda barn skulle enligt förutsättningen härom erhålla 300 kronor i bidrag, d. v. s. 100 kronor för ett vart av barnen 4—6.) Härvid har det icke räknats med dyrortsgradering av tilläggen eller med någon begränsning av hjälpen vid högre inkomst. Vill man konsekvent genomföra den idella uppfattningen om flerbarnsfamiljernas samhällseliga insatser och särskilt om man betänker de stora familjernas bekymmer i jämförelse med de villkor, som andra i samma inkomstförhållanden leva under, tala vissa skäl mot varje begränsningsregel eller för att en eventuell dylik fixeras att avse en jämförelsevis hög inkomst. Givetvis äro åtskiliga andra tekniska spörsmål förbundna med genomförandet av ett dylikt bidragssystem — exempelvis frågan, om bidrag även bör tilldelas barn, som åtnjuta barnbidrag enligt barnbidragslagen och nu enligt särskild proposition föreslås erhålla dyrtidstillägg därå — men oavsett hur bidragsformerna lämpligast skola formis bör dock systemet enligt vår mening göras så enkelt och praktiskt som möjligt.

Med hänsyn till att bidragen föranletts av levnadskostnadernas stegring och för att vinna bästa möjliga garanti för att de komma att användas till barnens fromma, borde de helst ges formen av rabattkort företrädesvis å livsmedel men kunna tänkas även inbegripa kläder, skodon m. m. Kortet, uppdelade i kuponger med lämpliga valörer, skulle tjäna som likvid för inköpta varor och inlösas av staten genom vederbörande livsmedelsnämnd, vilken efter vederbörlig ansökan även lämpligen torde ha att utlämna kortet. Medlen för inlösningen skulle såsom ovan nämnts tas från anslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till den del dessa åsyfta reglering av konsumtionsprisen — som bekant enbart på den ordinarie driftsbudgeten upptaget för nästa budgetår till 74 miljoner kronor. Detta

skulle innebära, att konsumenterna i en omfattning, som svarade mot den sammanlagda utgiften för flerbarnsfamiljernas bidrag, finge vidkännas en ökning av livsmedelskostnaderna utöver vad dessa eljest skulle ha betingat. Så länge bidragssumman ej uppginge till större belopp än vad vi här ovan räknat med (c:a 12 miljoner kronor), skulle dock den genomsnittliga ökningen av levnadskostnaderna bli förhållandevis liten eller blott cirka 2 kronor per individ. Vid vägning av denna trots allt relativt ringa pålaga mot det samhällseliga intresset av att bistå det överväldigande flertalet av de stora familjerna måste vi finna det senare värt priset.

Tilläggas må att anknytningen av det ovan skisserade bidragssystemet till jordbrukssubventionerna fastslår systemets krisartade karaktär och lämnar statsmakterna fria händer i denna befolkningsfråga, när subventionsanslagen försvinna.

De anordningar, som vi här ovan antytt, utgöra *ett* sätt att ideellt och reellt, utan alltför stora administrativa besvär och utan nya statsutgifter, provisoriskt skänka ett stöd åt de stora familjerna i dessas trångmål under krisen. Om de skulle i princip godtas, erfordras en noggrann genomarbetning av detaljbestämmelserna. De kunna också jämkas i åtskilliga hänseenden utan att syftemålet därmed förfelas. I vad mån gällande rabatteringsbestämmelser samtidigt böra omprövas med tanke på barnens bästa utan någon inskränkning till de stora familjerna vilja vi i detta sammanhang icke beröra. Då ett uppskov med igångsättandet av en eventuell bidragsverksamhet till förmån för de stora familjerna icke kan vara önskligt, synes det oss icke nödvändigt att Kungl. Maj:t efter vederbörlig utredning framlägger förslag i ämnet för riksdagen. Hinder borde icke behöva möta att riksdagen — därest den skulle godta själva tanken om stöd till nedbringande av de stora familjernas levnadskostnader — uppställde vissa huvudregler härför men överlämnade åt Kungl. Maj:t att inom dessas ram fastställa detaljbestämmelserna. I sådan händelse borde bidragsverksamheten kunna sättas igång senast vid det nya budgetårets ingång.

Vi hemställa därför,

att riksdagen ville besluta att av anslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, i den mån dessa avse nedsättning av konsumtionsprisen, en viss del, förslagsvis beräknad till 12 miljoner kronor pr år, skulle disponeras till bidrag åt familjer med flera barn, förslagsvis med mer än tre barn, för att under krisen lindra de svårigheter, som de stora familjerna råkat i till följd av livsmedelskostnadernas stegring.

Stockholm den 23 januari 1941.

Karl Magnusson
i Skövde.

J. A. Persson,
Tidaholm.

Olof Nilsson,
Göteborg.

Gust. Arnemark.